

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 16.8.2007
COM(2007) 474 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

PĒTNIECĪBA UN JAUNINĀJUMI EIROPAS REĢIONU KONKURĒTSPĒJAI

Lielākas izaugsmes, vairāk un labāku darba vietu veicināšana

{SEC(2007)1045}

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

PĒTNIECĪBA UN JAUNINĀJUMI EIROPAS REĢIONU KONKURĒTSPĒJAI

Lielākas izaugsmes, vairāk un labāku darba vietu veicināšana

1. IEVADS

Atjaunotās partnerības izaugsmei un darba vietām īstenošanas galvenais mērķis ir veicināt uz zinātnes atziņām balstītu ekonomiku, jo īpaši iesaistot pētniecību, tehnoloģiju attīstību un jauninājumus. Kopienas mērogā Eiropas Savienībai ir trīs galvenie atbalsta instrumenti: kohēzijas politika, kuru finansē no struktūrfondiem un kohēzijas fonda; pētniecības pamatprogramma un Konkurētspējas un inovāciju pamatprogramma. Šā paziņojuma mērķis ir parādīt Eiropas pētniecības, jauninājumu un kohēzijas politikas finansējuma instrumentu konceptuālās sinerģijas veidus. Lai palielinātu minēto trīs instrumentu efektivitāti, tagad šie konceptuālās sinerģijas veidi valsts un reģionālajām iestādēm, kā arī reģionālajām struktūrām ir jāpārvērš rīcības sinerģijā. Paziņojumā novērtēta pašreizējā situācija un dalībvalstis un reģioni aicināti efektīvāk izmantot ES politiku un instrumentus pētniecības, jauninājumu un kohēzijas jomā.

Pētniecībai un jauninājumiem ir izšķiroša nozīme, risinot dažas galvenās problēmas, ar kurām saskaras Eiropas Savienība, un atbalstot ES modeli, kurš pamatojas uz ekonomisko izaugsmi, sociālo atbildību un ilgtspējīgu attīstību. Ir jāpalielina produktivitāte, jāpaaugstina nodarbinātības līmenis un jākoncentrējas uz saimniecisko darbību ar augstāku pievienoto vērtību. Darbaspēkam jābūt kvalificētākam un jāspēj pielāgoties pārmaiņām. Tāpēc ļoti nozīmīga ir ieguldīšana cilvēku kapitālā, lai paaugstinātu pētniecības un jauninājumu sasniegumus.

Pētniecība un jauninājumi arī piedāvā risinājumus, kā pārvarēt resursu (tostarp enerģijas patēriņa) nepiemērotu izmantošanu, kā atrisināt klimata pārmaiņu problēmas un pārmaiņas demogrāfiskajā situācijā. Atvērtajā globālajā ekonomikā uzņēmējdarbības konkurētspēja ir atkarīga no spējas radīt preces un pakalpojumus ar augstu pievienoto vērtību. Tāpēc atjaunotās Lisabonas stratēģijas — ES reakcijas uz globalizāciju — pamatā ir virzība uz novatorisku izaugsmi.

Jauninājumus visefektīvāk ir veicināt reģionu līmenī, jo fiziskais tuvums sekmē dažādu struktūru partnerību gan valsts, gan privātajā sektorā. Reģionālo kopumu veidošana bieži vien ir pētniecības, tehnoloģiju attīstības un jauninājumu veicināšanas panākumu atslēga. Reģiona saimnieciskās darbības sniegums ir ļoti atkarīgs no reģionālo lēmumu pieņēmēju un uzņēmēju spējas izmantot zināšanas, prasmes un kompetenci, lai radītu ilgtspējīgu konkurētspējas pārākumu. Tomēr Eiropas reģionu iespējas izmantot un pilnveidot zināšanas un tehnoloģijas ievērojami atšķiras. Tas kavē reģionu izaugsmes perspektīvas un ES labklājības līmenī var pastiprināt būtiskas atšķirības, kas palielinājušās pēc nesenajām ES paplašināšanās reizēm.

Jaunās problēmas, ar ko saskaras ES, kļūst arvien sarežģītākas. Tām vajadzīgs strukturētāks un stratēģiskāks Kopienas, valstu un reģionālās politikas apvienojums.

Saistībā ar Lisabonas stratēģiju Kopienas pētniecības, jauninājumu un kohēzijas politikai ir šādas kopīgās vai papildu politikas prioritātes:

- izveidot Eiropas Pētniecības telpu, sekmējot pētniecības un attīstības iespēju palielināšanos, veicinot Eiropas izcilību un samazinot strukturālās atšķirības;
- uzlabot pētniecības, attīstības un jauninājumu sniegumu, lai tādējādi dotu ieguldījumu ekonomikas izaugsmē un darba vietu radīšanā, veicinot veselīgu ekonomisko vidi, atvieglojot piekļuvi riska kapitālam, sekmējot novatorisku kopumu veidošanos, uzlabojot cilvēku kapitālu, atbalstot tehnoloģiju pārvietošanu jo īpaši no universitātēm un pētniecības centriem uz MVU un starp MVU un palīdzot valsts pētniecības, attīstības un izglītības centriem kontaktēties ar vietējām uzņēmējdarbības aprindām, piemēram, izmantojot sakaru veidošanu;
- stiprināt Eiropas uzņēmumu un reģionu konkurētspēju, jo īpaši, veicinot uzņēmējdarbību un atbalstot MVU, kā arī radot uzņēmumu atbalsta tīklu;
- stiprināt paplašinātās Eiropas Savienības ekonomikas un sociālo kohēziju, lai veicinātu saskaņotu, līdzsvarotu un ilgtspējīgu Kopienas attīstību;
- veicināt valsts, reģionālo un starpreģionālo jauninājumu stratēģijas;
- veicināt jauninājumus un jauninājumu kopumus.

2. ATŠĶIRĪBU IEVĒROŠANA, SASNIEDZOT SINERĢIJU

Apsverot iespējas panākt lielāku sinerģiju starp politikām, ir jāsaprot katra politikas veida sākuma punkti un īpašās iezīmes. ES pētniecības politika, jauninājumu politika un kohēzijas politika dažādos veidos sekmē kopīgo mērķi darba vietu radīšanas un izaugsmes jomā. Kamēr ES pētniecības politika koncentrējas uz izcilības veicināšanu starptautiskajā mērogā, jauninājumu politika vērsta uz zināšanu piemērošanu uzņēmējdarbības iespējām un jauniem risinājumiem sabiedrības vajadzībām, cita starpā piemērojot procesus un organizatoriskos jauninājumus, kas skar struktūras, procesus un saiknes starp organizācijām. Kohēzijas politika koncentrējas uz reģionālās izcilības veicināšanu. Pašreizējā programmēšanas periodā tā, atbalstot Lisabonas stratēģiju, ir kļuvusi par galveno ieguldījumu avotu tādās jomās kā pētniecība, tehnoloģiju attīstība un jauninājumi gan vismazāk attīstītajos reģionos, kuros ir jārada iespējas šādiem pasākumiem, gan arī attīstītākos reģionos, kuros minētie pasākumi ir jāpastiprina. Dalībvalstīm jāpiešķir 2007. līdz 2013. gada kohēzijas politikas programmām 60 % līdz 75 % no resursiem, kas pieejami ar Lisabonas stratēģiju saistītiem ieguldījumiem, jo īpaši pētniecības, tehnoloģiju attīstības un jauninājumu jomā¹. Pētniecības un jauninājumu politikas sinerģijas joma tāpēc ir lielāka nekā jebkad iepriekš.

Mēģinot palielināt koordinēšanas apmēru starp minētajām trim politikas jomām, jāņem vērā fakts, ka

- (1) katrai no minētajām politikas jomām Līgumā par Eiropas Savienību ir cits juridiskais pamats. Lai gan kopīgais mērķis — darba vietas un izaugsme — ir viens, mērķi ir jādefinē saskaņā ar Līgumu;
- (2) šajā Līguma atšķirīgajā kontekstā pētniecības un jauninājumu jomas instrumentu mērķis ir noteiktas tēmas, bet kohēzijas politikas instrumentu mērķis ir noteiktas

¹ Mērķis 60 % apjomā ir vismazāk attīstītajiem (konverģences) reģioniem, bet mērķis 75 % apjomā — citiem (konkurētspējas) reģioniem. Mērķi ir obligāti ES-15 dalībvalstīm un brīvprātīgi ES-12 dalībvalstīm. Komisija 2007. gada rudenī sniegs pilnīgu ziņojumu par dalībvalstu programmām paziņojumā „Lisabonas stratēģijas izpilde reģionos – jauninājumu un kohēzijas politika 2007.–2013. gadam”.

ģeogrāfiskās teritorijas. Pirmā instrumentu kopuma specializācija ir tematiska, bet ar otru mēģina veicināt integrētu pieeju;

- (3) atšķirības pastāv arī īstenošanas metodēs. Saskaņā ar Septīto pamatprogrammu jo īpaši tiek izmantoti konkursa uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus Eiropas mērogā. Novērtējot priekšlikumus, Komisijai palīdz neatkarīgi eksperti, un priekšlikumus izraugās, pamatojoties uz izcilību. Konkurētspējas un jauninājumu pamatprogramma izmanto arī uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus Eiropas mērogā informācijas un komunikāciju tehnoloģiju un enerģijas saprātīgas izmantošanas jomā, kamēr citus finanšu instrumentus izmanto pastāvīgiem atklātiem uzaicinājumiem izteikt ieinteresētību, ko izskata Eiropas Investīciju fonds (EIF) un Komisija. Kohēzijas politikas programmas īsteno un pārvalda kopīgi ES un dalībvalstis vairāku līmeņu pārvaldības sistēmā. Lai gan saskaņā ar tām bieži izmanto arī konkursa uzaicinājumus, tomēr to intervences joma parasti ir ierobežota uz kādu reģionu (lai arī dažas kohēzijas politikas programmas attiecas uz dalībvalsti vai reģionu grupu). Tāpēc atlases process galvenokārt pamatojas uz reģionālās partnerības veidiem. Ņemot vērā šīs atšķirības, arī tiešie saņēmēji var atšķirties.

Pamatojoties uz to, Komisija, sagatavojot politikas nostāju 2007. līdz 2013. gadam, pārbaudīja, kā trīs minētās Kopienas politikas jomas vislabāk var viena otru papildināt un kā izveidot saikni starp pieciem attiecīgajiem instrumentiem — Septīto pamatprogrammu pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrāciju pasākumiem (7PP), Konkurētspējas un inovāciju pamatprogrammu (KIP) un kohēzijas politikas instrumentiem (t.i. struktūrfondiem, Eiropas Reģionālās attīstības fondu (*ERDF*) un Eiropas Sociālo fondu (*ESF*)²), kā arī Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (*EAFRD*). Kā norādīts I pielikumā, instrumenti tagad ir vairāk piemēroti saskaņotai izmantošanai. Fakts, ka visi pieci instrumenti tagad attiecas uz vienu laika periodu (2007–2013), arī veicina minēto instrumentu saskaņotu izmantošanu.

Ar Septīto pamatprogrammu tika ieviesta virkne īpašu iniciatīvu, lai uzlabotu iespējas tirgus dalībniekiem ekonomiski vājākos reģionos piedalīties sadarbības projektos, bet netika uzskatīts par piemērotu ierosināt atlases kritērijus, kas atspoguļo projekta reģionālo dimensiju, vai diferencētas atbalsta kvotas atkarībā no reģiona attīstības līmeņa. Līdzīgi, kamēr ar kohēzijas politiku nenosaka īpašos minimālos piešķirumus pētniecībai, tehnoloģiju attīstībai un jauninājumiem vai tieši kādai nozarei, gan noteikumi, gan stratēģiskās pamatnostādnes kohēzijas jomā dod skaidrus impulsus palielināt pētniecības un jauninājumu iespējas reģionos, finansējot produktīvus ieguldījumus un palīdzot uzsākt stratēģijas pētniecības, attīstības un jauninājumu jomā, pamatojoties uz vietējām vērtībām. Orientējošie rādītāji liecina, ka dalībvalstis kohēzijas politikas ieguldījumu finansēšanai pētniecības, attīstības un jauninājumu jomā, tostarp ieguldījumiem cilvēku kapitālā, ir piešķirušas gandrīz 45 miljardus EUR. Tas gandrīz trīs reizes pārsniedz summu, kas šajās jomās tika ieguldīta laika posmā no 2000. līdz 2006. gadam.

Kā norādīts Kopienas stratēģiskajās pamatnostādnēs, saskaņota atbalsta stratēģija pētniecības, tehnoloģiju attīstības un jauninājumu jomā ir dalībvalstu un reģionu ziņā. Tās novērtē ieguldījumu nepieciešamību un izstrādā projektu nostādnes. Lai gan saskaņā ar valsts finansējuma pareizu finanšu vadību atbilstīgi Padomes Regulas (EK) Nr. 1083/2006 54. panta 5. punkta noteikumiem nedrīkst kombinēt divus dažādus Kopienas finansējuma avotus, lai

² Tā kā cits kohēzijas politikas instruments — Kohēzijas fonds — nav tieši saistīts ar pētniecību, tehnoloģiju attīstību un jauninājumiem, tas šeit netiek aprakstīts sīkāk.

segtu viena projekta attaisnotās izmaksas, ir iespējams izmantot struktūrfondus, *EAFRD* un citu ES finansējumu dažādiem aspektiem vai posmiem, piemēram, saistībā ar pētniecības un jauninājumu projektu vai programmu, ja konkrētais aspekts vai posms atbilst attiecīgajiem finansējuma avota atbalsta kritērijiem.

Vienlaikus sinerģiju nevajadzētu samazināt vienkārši ar projekta papildu finansējumu. Tas attiecas arī uz pētniecības un jauninājumu iespēju izveidi un izstrādi. Svarīgs sinerģijas veids ir arī ar Kopienas instrumentiem veicinātā zināšanu apmaiņa. Turklāt visi attiecīgie Kopienas instrumenti var atbalstīt jauninājumus sociālajā jomā. Visi trīs Kopienas instrumenti sniedz plašas iespējas (tostarp prognozēšanas pasākumi) dalīties pieredzē par pētniecību un jauninājumiem starp ES reģioniem. Labas prakses piemēru apmaiņa starpreģionālajās partnerattiecībās ir būtisks veids, kā uzlabot pētniecības un jauninājumu sniegumu visā ES. Kohēzijas politikas gadījumā svarīga nozīme būs ekonomisko pārmaiņu iniciatīvas reģioniem un novatorisko darbību un starptautisko programmu pielāgošanai Eiropas Sociālā fonda darbības programmām, kamēr Septītajā pamatprogrammā būs tādi īpaši pasākumi kā „Zināšanu reģioni”, „Zināšanu potenciāla izmantošana” un „*ERA-NET*”. Visbeidzot KIP sniedz papildu iespējas apmainīties ar zināšanām un labu praksi jo īpaši jauninājumu jomā.

3. SINERĢIJAS VEICINĀŠANA PĒTNIECĪBAS, JAUNINĀJUMU UN KOHĒZIJAS POLITIKAS JOMĀ

Vajadzība palielināt sinerģiju pētniecības, konkurētspējas un reģionālās politikas jomā atkārtoti tika izteikta Konkurētspējas padomes nesenojās sanāksmēs³. Arī vairākas konsultatīvās grupas un citas struktūras risināja šos jautājumus un ierosināja uzlabot dažādu struktūru sadarbību un koordinēšanu valsts mērogā⁴. Šīs grupas ir izteikušas ieteikumus par dažādiem jautājumiem:

- (a) valsts un reģionālo iestāžu nozīme, izstrādājot īpašu stratēģiju, lai saskaņoti izmantotu pamatprogrammu un kohēzijas politikas programmas kā daļu no to pētniecības, tehnoloģiju attīstības un jauninājumu stratēģijas;
- (b) kohēzijas politikas un pamatprogrammas sniegto iespēju izmantošanas nozīme, lai stiprinātu pētniecības, tehnoloģiju attīstības un jauninājumu stratēģijas pārvaldību, izmantojot apmaiņas pasākumus un sakaru veidošanu;

³ Konkurētspējas padome 2007. gada 25. jūnijā pieņēma secinājumus „Par efektīvāku atbalstu pētniecībai un jauninājumiem: pētniecības pamatprogrammas un struktūrfondu saskaņota izmantošana”. Cita starpā secinājumos uzsvēta pētniecības, tehnoloģiju attīstības un jauninājumu stratēģiju pilnveidošanas nozīme, kā arī pārvaldības nostiprināšana un pētniecības, tehnoloģiju attīstības un jauninājumu izcilības pilnveidošana.

⁴ ES Zinātnes un tehnisko pētījumu komiteja (*CREST*) pieņēma pamatnostādnes „**Kā labāk saskaņoti izmantot pamatprogrammu un struktūrfondus pētniecības un attīstības atbalstam**”; Eiropas Pētniecības padomdevēja valde (*EURAB*) sniedza ieteikumu „**Eiropas zināšanu trīsstūra — pētniecības, izglītības un jauninājumu — aktivizēšana ar struktūrfondu palīdzību**”; Eiropas stratēģiskais forums pētniecības infrastruktūrai (*ESFRI*) pieprasīja lielāku sinerģiju attiecībā uz pētniecības infrastruktūrām. *ESFRI* 2008. gada sākumā sagatavos analīzi par Eiropas pētniecības infrastruktūru *reģionālajiem aspektiem*. Eiropas Parlamenta Rūpniecības, pētniecības un enerģētikas komiteja neseno pasūtīja pētījumu „**Sinerģija starp ES Septīto pamatprogrammu pētniecībai, Konkurētspējas un inovāciju pamatprogrammu un struktūrfondu**”, kurā aicināts palielināt sinerģiju starp 7PP, KIP un struktūrfondu, mēģinot izvairīties no neatbilstības un pārklāšanās.

- (c) priekšlikumi efektīvai sinerģijai galvenajās jomās: pētniecības, tehnoloģiju attīstības un jauninājumu iespēju stiprināšana un attīstība, izcilības pilnveidošana, pievēršot pienācīgu uzmanību MVU līmenim, sadarbības veidošana Eiropas un starptautiskajā mērogā un pētniecības un attīstības rezultātu ekonomiskāka izmantošana;
- (d) labākas saziņas un sadarbības nepieciešamība starp valsts un reģionālajām struktūrām, kas iesaistītas pamatprogrammas, KIP un kohēzijas politikas izpildē, un nepieciešamība uzlabot informāciju saņēmējiem;
- (e) Septītās pamatprogrammas īpašās programmas „Iespējas” atbalstīto darbību izmantošana, lai informētu par darbību izstrādi vai izpildi saskaņā ar dalības reģionu attiecīgo kohēzijas politikas programmu; kā arī kohēzijas politikas programmu izmantošana, lai radītu priekšnosacījumus nākamajiem pamatprogrammu dalībniekiem;
- (f) lielākas sinerģijas nepieciešamība starp kohēzijas politiku un 7PP pētniecības infrastruktūrām un vajadzība lietderīgi iesaistīt „jaunākās” dalībvalstis Eiropas pētniecības infrastruktūru plānā.

4. SECINĀJUMI

ES ir papildu politiskās stratēģijas, lai veicinātu pētniecību, jauninājumus un uzņēmējdarbību Eiropas reģionos un dalībvalstīs. Izcilas pētniecības un jauninājumu bāzes nodrošināšana Eiropā ir priekšnosacījums ilgtspējīgas attīstības ES modeļa uzturēšanai. Kohēzijas politika var palīdzēt visiem reģioniem palielināt pētniecības un jauninājumu iespējas, veicināt un atbalstīt jauninājumus sociālajā jomā un dalīties pieredzē par labu praksi starpvalstu un starpreģionu sadarbībā. Kad reģionālās struktūras sasniegušas pietiekamu iespēju līmeni, lai sekmīgi konkurētu Eiropas pamatprogrammās, ar pamatprogrammu pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem un KIP šīs iespējas var pilnveidot, turpinot pieredzes apmaiņu par labu praksi, veicinot starptautisku pieeju un apvienojot struktūras konkrētas problēmas risināšanas iniciatīvās. Savukārt struktūrfondi var atbalstīt vajadzības, kas iepriekš noteiktas ar pētniecības, tehnoloģiju attīstības un jauninājumu pamatprogrammu un KIP instrumentiem.

Kopiena ir nodrošinājusi sinerģiju starp turpmākās izaugsmes un nodarbinātības instrumentiem. Tagad šie konceptuālās sinerģijas veidi valsts un reģionālajām iestādēm, kā arī citām struktūrām ir jāpārvērš rīcības sinerģijā. Dalībvalstu ziņā ir atbildība par vērienīgo mērķu sasniegšanu, lai uzlabotu ES pētniecības un jauninājumu sniegumu. Kohēzijas politikā Kopienai ir galvenais ieguldījumu avots šim mērķim, un progress, ko veic dalībvalstis, piemērojot šo politiku, lai veicinātu pētniecību un jauninājumus Eiropas Savienībā laika posmā no 2007. līdz 2013. gadam, ir daudzsološs. Tomēr Komisija ir pārliecināta, ka valsts un reģionu līmenī var paveikt vairāk tādās jomās kā informācijas uzlabošana un instrumentu izmantošana.

- (1) Komisija aicina dalībvalstis uzlabot nosacījumus Kopienas instrumentu saskaņotai sagatavošanai un izmantošanai, atbalstot pētniecību un tehnoloģiju attīstību, jauninājumus un kohēziju valsts un reģionu mērogā un iekļaujot ziņojumos par valsts reformu programmu īstenošanu informāciju par to, kā šie nosacījumi veicina valsts galveno problēmu risināšanu. Saskaņotas izmantošanas iespējas būtu jāņem vērā

stratēģijas un darbības mehānismu sagatavošanā, kā arī pētniecības un jauninājumu projektu dažādos aspektos un posmos. Jāizmanto sistēmas, lai paaugstinātu iesaistīto struktūru, tostarp valsts un reģionālo pētniecības un jauninājumu ministriju, informētību par minēto trīs Kopienas instrumentu sniegtajām iespējām, īstenojot pamatprogrammu, KIP un kohēzijas politikas programmas valsts un reģionu mērogā; lai veicinātu minēto instrumentu izmantošanu; lai apmainītos ar informāciju un labāko praksi par instrumentu sinerģijas izmantošanu un lai darītu pieejamu informāciju par minētajiem trīs instrumentiem potenciālajiem saņēmējiem.

- (2) Komisija 2007. gada beigās sagatavos praktisku ceļvedi, norādot finansējuma iespējas pētniecības iestādēm un uzņēmēj sabiedrībām, kuras vēlas izmantot ES finansējumu, lai veiktu ar pētniecību un jauninājumiem saistītus pasākumus. Tajā arī pārbaudīs, kā izveidot valsts un reģiona mēroga mehānismus, lai veicinātu saskaņotu piekļuvi dažādajiem instrumentiem, un paskaidros Padomes Regulas (EK) Nr. 1083/2006 54. panta 5. punkta noteikumus par divu dažādu Kopienas finansējuma avotu izmantošanu, lai segtu viena projekta attaisnotās izmaksas.
- (3) Komisija 2009. gada pavasarī ziņos par panākumiem valsts un reģionu mērogā, saskaņoti izmantojot Kopienas instrumentus, kā arī par labas prakses piemēriem valsts un reģionu mērogā.
- (4) Lai atvieglotu papildu finansējumu no Kopienas, valsts un reģionālajiem instrumentiem, Komisija regulāri informēs valsts/reģionālās iestādes par to teritorijās izveidotajām organizācijām, kas ir saņēmušas finansējumu saskaņā ar 7PP un KIP. Šādu informāciju sniegs esošās pārvaldes struktūras, kas izveidotas katram no minētajiem instrumentiem.

Īstenojot šajā paziņojumā norādītās darbības, Komisija regulāri aicinās kopā ieinteresētās personas, kas kompetentas pētījumu, jauninājumu un reģionālās attīstības jautājumos, kā arī visus Komisijas dienestus, uz kuriem attiecas „Eiropas reģionu konkurētspējas” jautājums, lai sniegtu atbalstu un ieteikumus attiecīgajiem pasākumiem.